

Deel I, 140 bls., 1952. Deel II, 106 bls., 1955. Uitg. Boekencentrum, 's Gravenhage. Prys f.3.50 elk.

Hierdie drie boeke ('n derde deel Kanttekeningen word in die Woord Vooraf van deel II aangekondig) is 'n vreugde en skat vir elkeen wie die erediens van die Hervormde Kerke waar ook ter wêreld ter harte gaan. Ons het persoonlik van Ds. Hageman van die Hervorm-Kerk in Amerika verneem en ook in die Reformed Review van dié Kerk geles hoe ernstig die nuwe Dienstboek van die Nederlandse Kerk ook daar in studie geneem is en hoe verblyd hulle is in die liturgiese ontwaking waarvan dit blyk gee. Ons kan nouliks beter geskryfte wens in die hande van ons predikante en kerkraadslede en van elke gemeentelid wat bewus aan die erediens wil meedoen. Die ou kerklike gewoontes en formuliere kry nuwe betekenis, frisheid en inhoud by die lees hiervan en die konstituërende elemente daarvan word in hulle somtyds gewysigde vorm of rangskikking tot nuwe lewe gewek. Waar ook in ons Kerk die liturgiese besef en besinsing met die dag aan betekenis win, sal ons geweldig veel inligting en besieling aan hierdie studies en studieresultaat kan ontleen. Trouens die Dienstboek is nie alleen resultaat van studie nie, maar van 'n kerklike vernuwing, van gebed en wil tot samewerking, van herwonne kerksbesef en geloof en gehoorsaamheid aan die ekumeniese eenheid van die belydende Christenheid.

Uit boektegniese oogpunt is die Dienstboek met sy 424 bladsye in so 'n handige formaat, so sterk en soepel gebind en met drie leeslinte in verskillende kleur voorsien 'n meesterstuk. Ook die Kanttekeningen hanteer allergeierflikst. Die bekende uitgewery van die Nederlandse Hervormde Kerk, Boekencentrum N.V., verdien alle lof vir hierdie produkte. Die pryse waarvoor hulle aangebied word is verbasingwekkend laag.

Die Dienstboek bevat verskillende Ordes van Dienst vir die gebruikelike eredienste van die Hervormde Kerk, die Sondagmorediens, Sondag-aand-, Doop- en Nagmaalsdienste, Bevestigings van Dienaars van die

Woord, Ouderlinge en Diakens, en Huweliksbevestiging. Selfs Ordes van Diens vir 'n Leerdiens (kategismusprediking), van Dienste waar 'n ander persoon as die predikant voorgaan, vir bevestiging in een van die bedieninge wat met die nuwe kerkorde in kerklike verband ingeskakel is, soos evangeliste, jeugwerkleiers, sosiale werksters, vir uitsluiting uit en wederopneming in die gemeente (wat die ou formuliere van die Ban en wederopneming vervang deur stukke wat veel meer die ware christelike gees van hierdie tug oefening uitdruk). Verblydend is ook dat daar 'n aparte Orde van Diens vir die Openbare Belydenis van Geloof en toelating van nuwe lidmate tot die Nagmaal opgestel is, waaraan seker ook by ons groot behoefte is, en wat tewens daarvoor kan dien om die omslagtige formulier vir die Doop aan volwassenes te vervang, hoewel ook dit nog in die Dienstboek voorkom. By die Diensorde vir die bevestiging van ouderlinge en diakens is veral die diakenamp veel meer skriftuurlik gefundeer en op die teenwoordige tydsbehoefte uitgebrei.

Daar is 'n groot keuse van Ordes van Diens (of Formuliere) gelaat. So is daar vyf vir die Sondagmôrediens, vyf vir die Doopdiens (met 'n sesde in die Aanhangsel, bl. 372), vyf vir die Nagmaal (dat hierby 'n bekorte formulier vir die Nagmaal met 'n sieke bygevoeg is, sal ons seker ook verwelkom), drie vir die Bevestiging van Dienaars van die Woord en van Ouderlinge en Diakens elk, vier vir die Huweliksbevestiging (met nog een in die Aanhangsel).

Daarna volg omstreeks op die helfte van die Dienstboek die rubriek „Gebeden en Woorden die in de vergadering der gelovigen gebruik word”, waarin eers in die volgorde van die Ordes van Diens (dus van die gewone gang van die eredienste) en daarna in die volgorde van die kerklike jaar 'n skat van tekste, Skrifgedeeltes en gebede gegee word vir die gebruik sowel van die voorgangers in die erediens as van die gewone gemeentelede. Uit die groot gebedeskat van die Kerk van die eeuwe is hier 'n ruime en treffende keus gemaak. Besonder die gebede van Calvyn, Luther, Kohlbrugge en Miskotte het my hierin getref. 'n Versameling gebede vir Kerk en Huis volg, en daarna gebede vir die Huisgemeente, soos die huisgesin hier teologies juis word aangegee; daaronder ook kindergebede, in prosa en poësie, wat seker ook heel welkom is.

Ook 'n orde vir 'n begrafnisdiens is opgeneem, sowel vir in die huis as by die graf. Die ou Sieketroos van van Hille is vervang deur een wat die moderne mens seker meer sal aanspreek, waarin ook weer 'n skat van gebede, van psalm- en gesangverse en (uitnemend) ook stukkie kort gedeeltes uit die Heidelbergse Kategismus opgeneem is.

Twee ordes vir die ingebruikneming (seker beter Protestantse uitdrukking as „inwyding”) van 'n kergebou word gebied, waarvan na ek meen, reeds hier by ons met besondere stigting gebruik gemaak is.

Die “Toelichting” op bl. 359-369 verduidelik sowel die gang van die Ordes van Diens op bl. 7-205 as die Gebede en Woorde vir die ver-

gadering van die gelowiges en ander gebede op bl. 206-358. Ek sou lesers en gebruikers wil aanraai om veral eers hierdie toeligting te lees, om sodoende beter in die Dienstboek tuis te raak. Op bl. 381-420 volg tenslotte Musiek wat by verskillende onderdele van die liturgie gebruik kan word.

Wat ook besonder nuttig is, is die duidelike onderskeiding van die samestellende dele van ons ou en van gewysigde „Formuliere”, waardeur ons veel beter insig in en greep op hulle inhoud verkry. Mens leer so weer allerlei verstaan en waardeer waar mens miskien lang skepties of verleë teenoor gestaan het; so het dit my gegaan met die „Terugwysing van die onboetvaardiges” in ons Nagmaalsformulier, wat in een of ander vorm by al die Ordes van Diens vir die Nagmaal gehandhaaf is en selfs in die gewone Sondagmôrediens ’n vaste element van die Genadever kondiging is (bl. 85, vgl. 232v. en 361). Waardering vir die ou en geëikte groei by die bestudering van die Dienstboek tegelyk met dat die skrik en huiwering vir die nuwe, ongewone (wat dikwels juis die ouere blyk te wees) verdwyn.

Die Kanttekeningen van Dr. Lekkerkerker help besonder veel om die belang en betekenis van die erediens en sy samestellende elemente te verstaan. Die hoofstuk oor Liturgiek in dl. I is insiggewend, en op Bybelse gegewens en kerklike gebruik gegrond. In dl. I word verder al die samenstellende dele van die gewone Sondagse erediens bespreek. Daar sou veel uit aan te haal wees om te laat sien wat ’n skat van suiwere religie in die ou vorme en formulerings bewaard is, en hoe die bestudering van die geskiedenis van die liturgie ons gebruiklike sekerhede somtyds heeltemal onderstebo gooi en ons geëikte vorme as modernistiese nuwig-hede blootstel.

Die IIde deel van die Kanttekeningen is grotendeels gewyd aan die Ordes van Diens vir die Heilige Doop. ’n Besonder nuttige hoofstuk hier is die oor „Het goed recht van de kinderdoop”. Misvattinge van die Doop soos voortkomende uit die Kuyperiaanse leer van die veronderstelde wedergeboorte word in die verskillende ordes nog sterker afgewys as dié van Karl Barth. Noukeurige lesing van hierdie deeltjie asook van die voorgestelde Doopordes en -gebede verskaf ’n skat van gedagtes om die Kinderdoop, sy grond en heerlijkheid beter te verstaan en aan te voel. Ons hoop ten seerste dat Dr Lekkerkerker voort sal gaan met die liturgiese arbeid van die Hervormde Kerk van Nederland op hierdie wyse te belig en te verduidelik.

Hoe hierdie arbeid en voorlopige resultate soos in die Dienstboek aangebied verstaan moet word, sê die Inleiding van die boek self namens die Generale Synode van die Kerk ten duidelikste. Dit word ’n ontwerp genoem, en die Kerk sal geruime tyd in die geleentheid gestel word om dit in die praktyk te toets. En met instemming word na die woorde van Luther uit 1525 in gelyke verband verwys: „Voor alles versoek ek vriendelik, selfs om Gods wil, dat almal wat hierdie orde van diens van ons wil

navolg, om daarvan geen dwingende wet te maak of iemand se gewete daarmee te verstrik of te vang nie, maar om die na Christelike vryheid te gebruik . . . en tog tegelyk in liefde daarna te streef om van enerlei gesindheid te wees, soos alle Christene enerlei Doop en enerlei Nagmaal het”.

16 Julie 1956

B. GEMSER.

*

*